

Bruselj, 13.9.2012
COM(2012) 494 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Modra rast:

možnosti za trajnostno rast v morskem in pomorskem sektorju

(Besedilo velja za EGP)

SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ

Modra rast:

možnosti za trajnostno rast v morskem in pomorskem sektorju

(Besedilo velja za EGP)

1. UVOD

Če upoštevamo vse gospodarske dejavnosti, ki so odvisne od morja, modro gospodarstvo¹ EU obsega 5,4 milijona delovnih mest in bruto dodano vrednost nekaj manj kot 500 milijard EUR na leto². Skupno 75 % evropske zunanje trgovine³ in 37 % trgovine znotraj EU⁴ poteka po morju. Večina dejavnosti je skoncentrirana ob evropskih obalah, a to ne velja za vse. Nekaj kopenskih držav ima zelo uspešne proizvajalce pomorske opreme.

Morja in obale so gonilna sila gospodarstva. Pristanišča in obalne skupnosti so zaradi odprte geografske lege že od nekdaj središča novih idej in inovacij. Tradicionalni naklonjenosti inovacijam so se zdaj pridružili še trije novi dejavniki.

- Prvič: pri delu na morju v vse večjih globinah so si hitro sledili tehnološki prodori. Robotika, video nadzor in potopljiva tehnologija se danes rutinsko vgrajujejo v stroje za dejavnosti, ki pred desetimi leti niso bile izvedljive.
- Drugič: vse bolj se zavedamo, da sta zemlja in sladka voda omejena vira. Nadaljnja sečnja gozdov in izsuševanje mokrišč bosta prihodnje generacije prikrajšala za dobrine, ki jih zagotavljajo. Proučiti moramo, kako lahko 71 % planeta, ki ga pokriva morje, zagotavlja dobrine, ki jih ljudje nujno potrebujemo, npr. hrano in energijo, na bolj trajnosten način. Tudi doseganje okoljskih ciljev je lahko vir inovacij in rasti.
- Tretjič: potreba po zmanjšanju emisij toplogrednih plinov je spodbudila uvedbo instalacij na morju za pridobivanje energije iz obnovljivih virov, pomeni pa tudi nadaljnjo spodbudo za varčevanje z energijo in dodaten razlog za dajanje prednosti pomorskemu in ne kopenskemu prometu zaradi nižjih emisij na tono tovara na kilometer. Obstaja velik potencial za zmanjšanje teh emisij, ki predstavljajo približno 3 % skupnih emisij toplogrednih plinov, in sicer z dodatnim izboljšanjem energetske učinkovitosti ladij.

¹ Vojaške dejavnosti niso vključene.

² Na podlagi podatkov študije o modri rasti „Scenariji in gonilne sile za trajnostno rast, povezano z oceani, morji in obalami“ (*Scenarios and drivers for sustainable growth from the oceans, seas and coasts*), ECORYS, 2012, <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2946>.

³ Po obsegu.

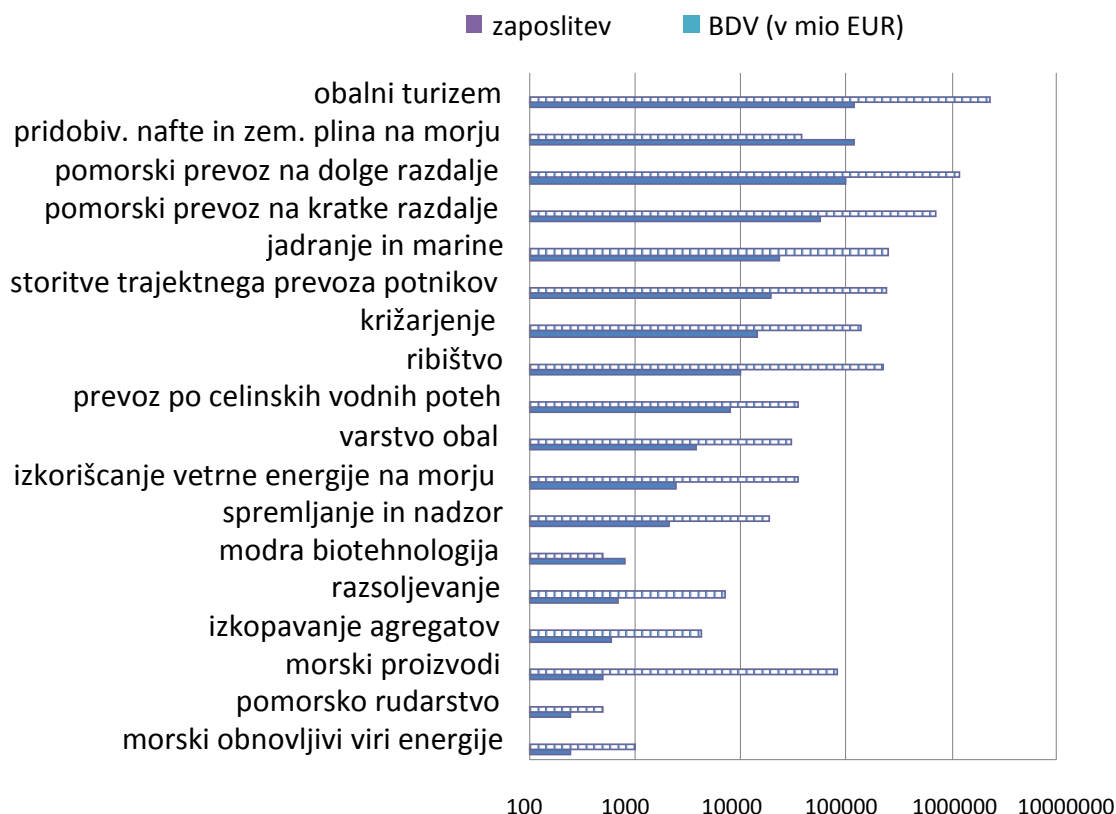
⁴ Po tonah na kilometer.

To je omogočilo priložnost za modro rast – pobudo za izkoriščanje nedotaknjene potenciala evropskih oceanov, morij in obal za nastanek delovnih mest in rast. Potencial je velik, a so potrebne ustrezne naložbe in raziskave. Rast modrega gospodarstva omogoča nove in inovativne načine, ki lahko EU pomagajo pri reševanju sedanje gospodarske krize. Modra rast je pomorska razsežnost strategije Evropa 2020. Prispeva lahko k mednarodni konkurenčnosti EU, učinkoviti rabi virov⁵, nastanku novih delovnih mest in odkritju novih virov rasti, hkrati pa varuje biotsko raznovrstnost in morsko okolje ter tako ohranja storitve, ki jih zagotavljajo zdravi in prožni morski in obalni ekosistemi.

S tem sporočilom se podpira celostna pomorska politika Komisije in začenja proces, s katerim bo modro gospodarstvo pridobilo trdno mesto med prednostnimi nalogami držav članic, regij, podjetij in civilne družbe. V sporočilu je opisano, kako države članice in politike EU že podpirajo modro gospodarstvo. Nato so opredeljena posebna področja, na katerih bi usmerjeni ukrepi lahko zagotovili dodatno spodbudo. Pozneje se bodo začele izvajati številne pobude za raziskovanje in razvoj možnosti za rast na teh področjih.

2. OPREDELITEV MODREGA GOSPODARSTVA

Posamezni sektorji modrega gospodarstva so odvisni drug od drugega. Opirajo se na skupne spretnosti in znanja ter infrastrukturo, npr. pristanišča in elektroenergetska omrežja. Odvisni pa so tudi od tega, da drugi morje izkoriščajo trajnostno.

⁵ Glej Časovni okvir za Evropo, gospodarno z viri (COM(2011) 571).

Slika 1: Zaposlitev v morskih in pomorskih gospodarskih dejavnostih ter njihov ekonomski obseg (skala je logaritemska).

Slika 1 prikazuje vrednostne verige modrega gospodarstva v smislu bruto dodane vrednosti in zaposlitve. To vključuje primarne in sekundarne dejavnosti. Tako je bila na primer dejavnost pomembnih sektorjev ladjedelništva in proizvodnje pomorske opreme razdeljena med ustrezne vrednostne verige.

Razmere se lahko spremenijo do leta 2020. Pripraviti se moramo na tehnološki napredek, demografske premike, vse večje pomanjkanje naravnih virov in rast v do zdaj manj razvitih gospodarstvih, vključno s sosednimi državami. V številnih tradicionalnih dejavnostih bo še vedno zaposleno znatno število ljudi, novi sektorji pa bodo omogočili nova delovna mesta.

Zaradi občutljivosti morskega okolja mora biti modro gospodarstvo trajnostno in upoštevati morebitna okoljska vprašanja. Potrebna so prizadevanja za zmanjšanje negativnih vplivov pomorskih dejavnosti, kot so emisije onesnaževal in izpusti zdravju škodljivih snovi, na okolje.

3. PODPORA DRŽAV ČLANIC ZA MODRO GOSPODARSTVO

Države članice se že odločajo za strateške naložbe, da bi lahko omogočile razcvet modrega gospodarstva. Med naložbe spadata irski program INFOMAR⁶ za kartiranje morskih virov in obnova pristanišča Bremerhaven, da bi zadostili potrebam proizvajalcev in dobaviteljev v panogi izkoriščanja vetrne energije na morju. Namen projekta MOSE, ki se trenutno pripravlja in naj bi obsegal sredstva v višini 8 milijard EUR, je zaščita Benetk pred poplavami in morfološko degradacijo.

Zakonodajni ukrepi, ki investitorjem zagotavljajo, da ne bo prišlo do nepredvidenih zamud pri načrtovanju ali infrastrukturnih povezavah, lahko spodbudijo naložbe enako učinkovito kot finančna podpora. Z odredbo za večja pooblastila pristanišč (*Harbour Empowerment Order*), ki jo je izdalo Ministrstvo Združenega kraljestva za promet, je pristanišče London Gateway pridobilo zakonska pooblastila kot pristanišče in distribucijsko središče. Ta zasebna naložba v višini 1,5 milijarde GBP bo pripomogla k zmanjšanju emisij ogljika, saj bodo kontejnerji bližje končnemu cilju, poleg tega bo do konca leta 2013 zagotovila približno 12 000 novih delovnih mest.

V skoraj vseh gospodarskih sektorjih je bilo ugotovljeno, da rast ovirata nezadosten dostop do finančnih sredstev in pomanjkanje kvalificirane delovne sile. V modrem gospodarstvu države članice ta dva problema rešujejo z oblikovanjem pomorskih grozdov. Gre za skupine večjih industrij, manjših dobaviteljev in izobraževalnih ustanov, ki se medsebojno krepijo zaradi bližnje lege. Boljša komunikacija zaradi geografske bližine pomeni, da lahko izobraževalni programi in raziskave izpolnjujejo potrebe lokalne industrije, dobavitelji pa lahko bolje razumejo trg in predvidijo

⁶

Integrirano kartiranje za trajnostni razvoj irskih morskih virov (*Integrated Mapping for the Sustainable Development of Ireland's Marine Resources*).

prihodnje trende. Primera za takšne grozde sta pridobivanje energije na morju na Škotskem in popravljavnica ladij v Brestu, kjer je največji francoski pomorski grozd „Pôle de compétitivité mer“. Ostende je podjetjem, ki se ukvarjajo z obnovljivimi viri energije, dal na voljo zemljišča in nabrežja v bližini raziskovalnih institutov; v okviru Pomorskega instituta (*Marine Institute*) v Galwayu pa skupaj z velikimi multinacionalkami in majhnimi podjetji razvijajo nove ideje za pomorsko opazovanje in komunikacijo v okviru projekta SmartBay.

Da bi učinkoviteje reševali večja vprašanja v zvezi z raziskavami s skupno dogovorjenimi delovnimi programi, države članice sodelujejo pri pobudi za skupno načrtovanje raziskovalnih programov „Zdrava in produktivna morja in oceani“.

4. POBUDE EU, KI POTEKAJO

Ukrepi EU so zasnovani tako, da krepijo prizadevanja držav članic in regij ter zagotavljajo skupne temelje za uspešno modro gospodarstvo. Mednje med drugim spadajo:

- (1) pobuda Komisije za pomorsko prostorsko načrtovanje in celostno upravljanje obalnih območij, katere namen je poslovnemu svetu zagotoviti pravno gotovost, ki jo potrebuje za investiranje;
- (2) pobuda Znanje o morju 2020⁷, ki bo zagotovila integrirano infrastrukturo znanja na osnovi nacionalnih sistemov zbiranja podatkov, ki prek interneta zagotavljajo podatkovne proizvode na evropski ravni. To bo vključevalo revolucionarno večločljivostno digitalno karto morskega dna evropskih voda in posodobljene informacije o vodnem stolpu do leta 2020. Zaradi boljše učinkovitosti in večjega števila inovacij se pričakujejo koristi v višini vsaj 500 milijonov EUR na leto⁸;
- (3) skupno okolje za izmenjavo informacij (*Common Information Sharing Environment – CISE*)⁹ za nadzor pomorstva EU, ki bo pomorskim organom, odgovornim za dejavnosti, kot so varna plovba ali nadzor nad ribištvom, omogočilo izmenjavo informacij o tveganjih in grožnjah. Tako se bodo zmanjšali stroški in tveganja za podjetja z dejavnostmi na morju;
- (4) Okvirna direktiva o morski strategiji¹⁰, ki uvaja pristop na podlagi ekosistema, katerega namen je zagotoviti, da se skupni pritiski človekovih dejavnosti na okolje ohranjajo v mejah, ki so združljive z doseganjem dobrega okoljskega statusa do leta 2020. Tudi zaveze, sprejete na vrhu Rio+20, obravnavajo trajnostno uporabo različnih morskih ekosistemov;
- (5) Evropski prostor za pomorski promet brez meja, katerega namen je poenostaviti upravne postopke za pomorski promet¹¹ ter ki bi ga bilo treba

⁷ COM(2012) 473 final.

⁸ Ocena učinka Evropske mreže za pomorsko opazovanje in podatke, 8.9.2010, SEC(2010) 988.

⁹ COM(2010) 584 final.

¹⁰ 2008/56/ES.

¹¹ COM(2009) 10.

nadalje oblikovati v „modri pas“ prostega pomorskega gibanja v Evropi in okoli nje;

- (6) Akcijski načrt za olajšanje dostopa do finančnih sredstev za 23 milijonov malih in srednjih podjetij v Evropi, ki ga je Komisija sprejela decembra 2011¹², in predlog za nov zakonodajni ovir EU za vzpostavitev pravega enotnega trga za sklade tveganega kapitala¹³;
- (7) ukrepi na področju izobraževanja in usposabljanja, ki so financirani v okviru prihodnjega programa Erasmus za vse, npr. koalicije znanja ter sektorske koalicije spretnosti in znanj, instrumenti za olajšanje vzajemnega priznavanja spretnosti in znanj ter kvalifikacij, npr. evropski okviri kvalifikacij; in boljše predvidevanje potreb bo spretnostih in znanjih ter potreb delovnega trga prek evropskih svetov za sektorske spretnosti ter panorame EU za znanja in spretnosti;
- (8) programi EU za morsko in pomorsko raziskovanje in inovacije¹⁴, ki so financirani z okvirnim programom. Ti vključujejo namenske pobude, npr. razpise na podlagi sedmega okvirnega programa pod naslovom Ocean prihodnosti za globlje razumevanje morskega okolja ter njegovih podnebnih in nepodnebnih stresnih dejavnikov kot tudi za spodbujanje trajnostne uporabe morskih virov. Prihodnji program Obzorje 2020 bo namenjen raziskavam in inovacijam na področju varne preskrbe s hrano, čistejše energije, okolju prijaznega prometa, ukrepov v zvezi s podnebnimi spremembami in učinkovite rabe virov kot tudi večtematskim morskim in pomorskim raziskavam;
- (9) pobuda LeaderSHIP 2015, ki se trenutno pregleduje z namenom, da bi strategijo prilagodili tako, da bi lahko bolje reševala nove izzive, s katerimi se spopada ladjedelništvo v EU¹⁵.

Financiranje EU na podlagi finančnega okvira za obdobje 2014–2020 lahko ta prizadevanja okrepi. Države članice in regije bodo lahko naložbe, financirane s strani EU, osredotočile na obetavne pomorske gospodarske dejavnosti in njihove podporne infrastrukture.

Strategije za morske bazene, npr. za Baltik, Atlantik ter Jadransko in Jonsko morje, dopolnjujejo priprave na nov finančni okvir z opredelitvijo skupnih vprašanj, rešitev in ukrepov. Državam članicam omogočajo platformo, v okviru katere lahko že v zgodnji fazi sodelujejo pri določanju prednostnih nalog. Na primer v okviru strategije Komisije za Atlantik nacionalni in regionalni organi ob atlantski obali ugotavljajo, katere prednostne naložbe se lahko financirajo na podlagi strukturnih proračunskih sredstev za obdobje 2014–2020 in katere vrzeli v znanju bi lahko zapolnili z raziskavami v okviru pobude Obzorje 2020. Tudi finančna sredstva iz zasebnega sektorja, npr. prek Evropske investicijske banke, bodo pripomogla k razcvetu modrega gospodarstva.

¹² COM(2011) 870.

¹³ COM(2011) 860.

¹⁴ COM(2008) 534.

¹⁵ COM(2003) 717.

5. OSREDNJA PODROČJA MODRE RASTI

Na podlagi analize možnosti za nastanek novih delovnih mest¹⁶ ter možnosti za raziskave in razvoj, ki bi pripomogli k tehnološkim izboljšavam in inovacijam, kot tudi zaradi potrebe po ukrepanju na ravni EU bi lahko naslednjih pet vrednostnih verig zagotovilo trajnostno rast in delovna mesta v modrem gospodarstvu. Zato bi tem področjem lahko koristilo jasno usmerjeno oblikovanje politike, ki bi zasebnemu sektorju omogočilo vodilno vlogo pri podpori modrega gospodarstva, da bi to lahko uresničilo potencial trajnostne rasti. Seznam področij ni popoln. Pobude EU, ki potekajo, že spodbujajo inovacije v sektorjih, kot je pomorski promet. Druge vrednostne verige se lahko sčasoma izkažejo za nova osrednja področja politike.

5.1. Modra energija

Morski energetske viri lahko izboljšajo učinkovitost izkoriščanja evropskih energetskih virov, zmanjšajo potrebe energetskega sektorja po rabi zemljišč in znižajo evropske emisije toplogrednih plinov (za približno 65 Mt CO₂ v letu 2020). Zahvaljujoč ciljem in spodbudam na področju obnovljivih virov energije EU se je pridobivanje vetrne energije na morju (kot so tarife za dovajanje toka ali zelena potrdila) v Evropi začelo hitro širiti. Leta 2011 je vetrna energija, pridobljena na morju, zajemala 10 % nameščenih zmogljivosti, neposredno in posredno zaposlovala 35 000 ljudi v Evropi ter obsegala 2,4 milijarde EUR letnih naložb. Do konca leta 2011 je skupna zmogljivost vetrnih elektrarn na morju znašala 3,8 GW. Na podlagi nacionalnih akcijskih načrtov držav članic za obnovljivo energijo bo električna energija, pridobljena z vetrno energijo, leta 2020 znašala 494,6 TWh, od tega pa bo 133,3 TWh energije pridobljene na morju. Do leta 2030 bi lahko letna namestitvev zmogljivosti na morju presegla kopenske zmogljivosti. Vetrne elektrarne na morju bi lahko do leta 2020 krile 4 % povpraševanja po električni energiji v EU, do leta 2030 pa 14 %. To bi pomenilo 170 000 delovnih mest do leta 2020, to število pa bi se do leta 2030 povečalo na 300 000. To rast bodo pospešila nenehna prizadevanja za zmanjšanje stroškov vetrnih elektrarn, nameščenih na morju. To je glavni cilj strateškega načrta za energetske tehnologije (načrta SET)¹⁷ evropske industrijske pobude za vetrno energijo. Načrt dejavno izvaja več držav članic.

Druge tehnologije za izkoriščanje obnovljivih virov energije na morju so še vedno na zgodnji stopnji razvoja, saj nameravajo države članice do leta 2020 namestiti le zmerne zmogljivosti, ki bi obsegale od 2 do 4 GW. Prizadevati si moramo za hitrejšo komercializacijo energije oceanov z zmanjšanjem tehnoloških stroškov, saj naj bi se svetovno povpraševanje v bližnji prihodnosti vsako leto podvojilo. Različne kombinacije geografskih in oceanografskih razmer ustrezajo različnim tehnologijam. Te tehnologije omogočajo bolj predvidljivo oskrbo z električno energijo za pokrivanje osnovnih obremenitev, ki nadomeščajo nestalno oskrbo z električno energijo, ki se pridobiva z izkoriščanjem energije vetra:

¹⁶ Glej študijo o modri rasti, ECORYS, 2012.

¹⁷ COM(2007) 723 in COM(2009) 519.

- Plimska zajezev je jezu podobna struktura za izkoriščanje energije iz vodnih mas, ki se pretakajo v zaliv ali rečno ustje ali iz njega. Najboljši primer te tehnologije v Evropi je elektrarna La Rance v Franciji z zmogljivostjo 240 MW, ki je druga največja tovrstna elektrarna na svetu.
- Naprave za izkoriščanje energije valovanja so trenutno v fazi predstavitve in podvodne turbine, ki jih poganjajo tokovi (plima ali drugi tokovi) se približujejo komercializaciji. Leta 2012 so bile nameščene naprave za izkoriščanje energije valovanja in tokov s skupno zmogljivostjo 22 MW.
- Naprave za pretvorbo toplotne energije oceana, ki izrabljajo temperaturno razliko med hladnejšimi globljimi plastmi oceana in toplejšo plitvo ali površinsko vodo za poganjanje toplotnega motorja, bi bile lahko izvedljiva možnost za čezmorska ozemlja EU v Karibskem morju in Indijskem oceanu.

Za komercialno obratovanje modrih energetske tehnologij bodo potrebne naložbe v povezave z elektroenergetskim omrežjem in prenosne zmogljivosti. Za nove tehnologije izkoriščanja energije valovanja, plimovanja in tokov bodo potrebni tudi dolgoročni mehanizmi podpore, ki so bili uspešni pri spodbujanju naložb v druge vrste obnovljivih virov energije.

Kot je bilo nedavno poudarjeno v sporočilu z naslovom Energija iz obnovljivih virov: glavni akter na evropskem energetskem trgu¹⁸, so potrebna dodatna prizadevanja za okrepitev raziskav in razvoja na področju energije oceanov. To bo pripomoglo k dodatnemu znižanju stroškov, podaljšanju življenjske dobe opreme in racionalizaciji logistike na področju tehnologij, ki bodo pripomogle k doseganju ciljev, zastavljenih za leto 2020. Zaradi dolgega obdobja uresničitve raziskovalnih projektov EU bi bilo treba več pozornosti posvetiti tehnologijam za izkoriščanje energije valovanja in tokov, ki bodo dozorele v prihodnjih desetletjih.

Ukrepi EU, vključno s financiranjem, imajo lahko ključno vlogo pri zagotavljanju okvira, na podlagi katerega se lahko investitorji samozavestno odločajo za naložbe. Evropska investicijska banka je med letoma 2005 in 2011 posodila 3,3 milijarde EUR za projekte izkoriščanja vetrne energije na morju. S prodajo prvih 200 milijonov certifikatov instrumenta financiranja NER300¹⁹ bodo do oktobra 2012 zbrana sredstva v višini skoraj 1,5 milijarde EUR. Del teh sredstev bo porabljen za podporo predstavitvenih projektov za izkoriščanje energije na morju v državah članicah. Ta prizadevanja na področju novih tehnologij bi bilo treba podpreti in omogočiti financiranje predstavitvenih projektov iz strukturnih skladov. Obenem so potrebna prizadevanja, s katerimi bi plimske zajezev postale združljive z zakonodajo EU o varstvu narave, npr. v okviru celostnega upravljanja obalnih območij ali strateškega načrtovanja.

Industrija EU je vodilna na področju modre energije in lahko z izvozom prispeva k zmanjšanju emisij ogljika zunaj Evrope. Poleg tega se lahko

¹⁸ COM(2012) 271.

¹⁹ http://ec.europa.eu/clima/policies/lowcarbon/ner300/index_en.htm.

raziščejo tudi sinergije s tradicionalnim sektorjem za izkoriščanje energije na morju, npr. s skupnim obravnavanjem izzivov varnosti in infrastrukture. Ključna pobuda je predlog Komisije za izravnavo varnostnih standardov v sektorju pridobivanja nafte in zemeljskega plina na morju po celotni EU²⁰. Sodelovanje s tradicionalnim energetskega sektorjem bo pomagalo zagotoviti cenovno dostopno oskrbo z energijo v EU.

5.2. Akvakultura

Ribe obsegajo približno 15,7 % svetovne porabe beljakovin živalskega izvora. Po ocenah Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo²¹ (*Food and Agriculture Organisation* – FAO) akvakultura krije polovico te porabe, do leta 2030 pa bo ta delež narasel na 65 %. V EU znaša ta delež 25 %. Po svetu se delež akvakulture povečuje za 6,6 % na leto, zaradi česar je akvakultura najhitreje rastoči sektor gojenja živali za prehrano, poleg tega ima njen delež hitrejšo letno rast kot svetovno prebivalstvo, ki se vsako leto poveča za 1,8 %. S tem akvakultura prispeva k splošnemu izboljšanju človekove prehrane. Sektor akvakulture v Aziji, ki obsega več kot 89 % svetovne proizvodnje, se povečuje za več kot 5 % na leto, rast sektorja akvakulture v EU pa stagnira.

Več kot 90 % podjetij v EU, ki se ukvarjajo z akvakulturo, je malih in srednjih podjetij, ki zagotavljajo okoli 80 000 delovnih mest²². Možnosti za rast akvakulture lahko zagotovimo s ponudbo kakovostnejših proizvodov potrošnikom, ki se odločajo za sveže proizvode, vredne zaupanja, po možnosti iz trajnostne ali ekološke proizvodnje. Poleg tega lahko obalne skupnosti z akvakulturo razširijo svoje dejavnosti in obenem zmanjšajo ribolovni pritisk ter s tem pripomorejo k ohranjanju staležev rib.

Rast sektorja akvakulture ovirajo pomanjkanje razpoložljivega morskega prostora za dejavnosti akvakulture, konkurenca na svetovnih trgih in upravne omejitve, zlasti pri postopkih pridobivanja licence. Trajnostna akvakultura mora proučiti tudi možne vplive na staleže prostoživečih rib in kakovost vode. Od začetka gospodarske krize so naložbe omejene zaradi pomanjkanja kapitala.

Komisija kot del reforme skupne ribiške politike²³ predlaga, da se akvakultura spodbuja z „odprto metodo usklajevanja“ na podlagi nezavezujočih strateških smernic, večletnih nacionalnih strateških načrtov in izmenjave najboljših praks. Izboljšati je mogoče številne vidike upravnih praks, zlasti pri podeljevanju licenc. Države članice morajo poznati načine za povečanje proizvodnje, ki so trajnostni ter upoštevajo pomisleke drugih uporabnikov obalnega in morskega prostora, npr. s postavitvijo podvodnih kletk ob vetrnih elektrarnah ali z integrirano večtrofno akvakulturo. Taki ukrepi bodo prejeli sredstva iz Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo²⁴. Prihodnji program Obzorje 2020 za raziskave in inovacije bi prav tako moral imeti pomembno vlogo pri

²⁰ COM(2011) 688 final.

²¹ Položaj svetovnega ribištva in akvakulture, FAO, 2010.

²² Na podlagi okvira EU za zbiranje podatkov je delovnih mest 70 258.

²³ COM(2011) 417 in COM(2011) 425.

²⁴ COM/2011/0804.

izkoriščanju možnosti za rast evropske akvakulture, npr. z gojenjem novih vrst ali v večji oddaljenosti od obale.

5.3. Pomorski in obalni turizem ter križarjenje

Evropske obale so zaradi izjemne lepote in raznolikosti ter široke palete ponujenih možnosti in dejavnosti najbolj priljubljena počitniška destinacija za 63 % evropskih turistov²⁵. Podsektor pomorskega in obalnega turizma je postal največja pomorska gospodarska dejavnost, v kateri je zaposlenih 2,35 milijona ljudi, kar ustreza 1,1 % skupne zaposlitve v EU²⁶. V več kot 90 % podjetij je zaposlenih manj kot 10 ljudi. Na nekaterih območjih je turizem dodatni vir prihodka za obalne skupnosti, drugod pa je lahko prevladujoča dejavnost v lokalnem gospodarstvu.

Čeprav se veliko turistov ne oddalji daleč od obale, so dejavnosti na odprtem morju v porastu. Delež jadrnanja naj bi se po pričakovanjih povečeval za 2–3 % na leto. Tudi delež križarjenja raste. V Evropi je v tej panogi zaposlenih skoraj 150 000 ljudi, njen neposredni promet pa znaša 14,5 milijarde EUR²⁷. Ladjedelnice v EU uspešno zadovoljujejo potrebe tega specializiranega trga in zagotavljajo tako velike križarke kot tudi manjša športna plovila.

Zdravo okolje je bistveno za vsako obliko „modrega“ turizma in spodbuja možnost za rast na področju novih oblik turizma. Visokokakovostne kopalne vode ter nedotaknjeni obalni in morski habitati imajo visoko rekreacijsko vrednost. Ta povečuje privlačnost obalnih območij, zaradi česar se večajo možnosti za rast dejavnosti, kot so navtični turizem, šport in zeleni turizem, npr. opazovanje kitov. Zaradi izjemne raznolikosti evropskega turizma večina pobud za spodbujanje rasti neizogibno poteka na lokalni ali regionalni ravni. Vsak evropski morski bazen se spopada z različnimi izzivi in omogoča različne priložnosti, zato je za vsakega potreben prilagojen pristop. Javne uprave bodo potrebovale strateški pristop k naložbam za omogočanje infrastrukture, kot so privezi, pristaniške zmogljivosti in promet. Visokošolski programi morajo zagotavljati trdno podlago za posebne veščine in znanja, ki so potrebni za ohranjanje in povečanje tržnega deleža na zahtevnem in konkurenčnem svetovnem trgu. Te morajo spremljati ukrepi za izboljšanje turistične ponudbe zunaj turistične sezone ter zmanjšanje visokega ogljičnega odtisa in posledic obalnega turizma za okolje.

Zaradi velikega obsega dejavnosti, prekarnosti in nižje kvalificiranosti večine trenutne delovne sile kot tudi prevladujočega učinka turizma na številne evropske obalne in morske regije imajo lahko ukrepi na ravni morskega bazena ali EU pomemben pozitiven učinek. Čezmejno usklajevanje lahko kot del strategije za morski bazen prispeva k razvoju turističnih območij visoke vrednosti. Komisija se je že posvetila vprašanju, kot je regulativno breme za

²⁵ Dejstva in podatki o Evropejcih na počitnicah za sezono 1997–1998 (*Facts and figures on the Europeans on holiday 1997–98*), Eurobarometer 48, Bruselj, 1998.

²⁶ Na podlagi podatkov študije o modri rasti.

²⁷ Evropski svet o križarjenju (2011), http://download.ecorys.com/fuu/downloads/Europe_cruise_industry_markets_2011_ecc_jun11.pdf.

mala in srednja podjetja. Kmalu bo začela z oceno nadaljnjih posebnih ukrepov za izboljšanje sektorja.

5.4. Morski viri rudnin

Med letoma 2000 in 2010 se je cena številnih neenergetskih surovin letno povečala za okoli 15 %²⁸, predvsem zaradi povpraševanja potrošnikov v gospodarstvih v vzponu. Obstaja tveganje nezadostne dobave za več teh surovin, tudi tistih, ki so bile opredeljene kot ključne za gospodarstvo Evrope²⁹.

Tehnološki napredek kot tudi pomisleki glede zanesljive preskrbe lahko rudarska podjetja spodbudijo k proučitvi, katere rudnine bi lahko zagotovilo morje. Izkoriščanje in izkopavanje rudnin, ki niso pesek in prod, na morju se je šele začelo. Večina obstoječih dejavnosti poteka v plitvinah. Do leta 2020 bi lahko 5 % svetovnih rudnin, vključno s kobaltom, bakrom in cinkom, pridobili z oceanskega dna. Ta delež bi se lahko do leta 2030 povečal na 10 %. Svetovni letni promet pomorskega rudarstva se lahko v naslednjih 10 letih poveča s tako rekoč nične vrednosti na 5 milijard EUR, do leta 2030 pa znaša 10 milijard EUR³⁰.

Ekonomsko izvedljiva lahko postane tudi ekstrakcija raztopljenih rudnin, kot sta bor in litij, iz morske vode. Najbolj obetavna nahajališča so kovinski sulfidi v hidrotermalnih rudiščih (npr. „črnih dimnikov“) na vulkansko dejavnih območjih. Temperature in pritiski na teh območjih so izjemni, posledice motenj teh vročih točk morske biotske raznovrstnosti, ki morajo biti v skladu s Konvencijo Združenih narodov o pomorskem pravu (UNCLOS) zaščitene³¹, pa so večinoma neznane. Tovrstne dejavnosti so trenutno večinoma na območjih pod nacionalno jurisdikcijo (izključne ekonomske cone in epikontinentalni pas), kjer je rudo lažje prevažati na kopno. Priložnosti pa se ponujajo tudi zunaj morskih območij pod nacionalno jurisdikcijo. Na teh območjih je mednarodni organ za morsko dno (*International Seabed Authority* – ISA) odgovoren za organizacijo in nadzorovanje dejavnosti, tudi spremljanje vseh dejavnosti, povezanih s pridobivanjem rudnin. To vključuje varstvo morskega okolja v skladu z določbami UNCLOS, katere pogodbenice so EU in vse njene države članice.

Če resnično pride do porasta pridobivanja rudnin iz morskega dna, imajo evropska podjetja s svojimi bogatimi izkušnjami na področju specializiranih ladij in podvodnega dela dobro izhodišče za zagotavljanje visokokakovostnih proizvodov in storitev. Njihova nadaljnja konkurenčnost je odvisna od dostopa do finančnih sredstev na inherentno tveganem trgu, usmerjenih raziskav in razvoja na področju tehnik ekstrakcije, sposobnosti pridobitve licence v mednarodnih vodah in robustnih ukrepov za preprečevanje škode na

²⁸ WTO (2010): Trgovinska rast se bo leta 2011 umirila, kljub rekordnemu porastu leta 2010 pa kriza ostaja (*Trade growth to ease in 2011 but despite 2010 record surge, crisis hangover persists*), PRESS/628, 7. aprila 2011.

²⁹ Londonska borza kovin (*London Metal Exchange* – LME) za obdobje od 2000 do 2010 navaja zvišanje cene za okoli 256 % za neželezne neplemenite kovine. Glej tudi COM(2011) 25 final in spremni delovni dokument služb Komisije.

³⁰ Po ocenah strokovnih zainteresiranih strani v študiji o modri rasti.

³¹ Odstavek 5 člena 194 Konvencije Združenih narodov o pomorskem pravu.

edinstvenih ekosistemih. Sektor pomorskih rudnin se bo lahko učil iz izkušenj, ki jih bo na tem področju pridobil sektor pridobivanja nafte in zemeljskega plina na morju.

Podpora EU bi lahko vključevala ukrepe, ki bi zagotavljali, da evropska podjetja ne bi izgubila vrednostne verige za pomorske rudnine zaradi konkurenčnih podjetij, ki bi prejemale državno podporo. To bi lahko vključevalo pilotni ukrep v okviru predlaganega evropskega inovacijskega partnerstva za surovine³², ki bi ga podprle strukturirane raziskave EU za reševanje glavnih tehnoloških izzivov. Ukrepanje EU bi pripomoglo k zagotavljanju spoštovanja visokih okoljskih, pravnih in varnostnih standardov.

5.5. Modra biotehnologija

Zaradi neraziskane in premalo proučene narave večine podvodnega sveta šele začenjamo ceniti zmožnosti morskih organizmov, razen rib in mehkužcev, za prispevanje k modremu gospodarstvu, deloma z novimi tehnologijami za določanje genskega zaporedja živih organizmov. Na tem področju je bil že dosežen uspeh. Antiviralni zdravili Zovirax in Acyclovir sta bili pridobljeni iz nukleozidov, pridobljenih iz karibskih spužv. Prvo zdravilo morskega izvora za zdravljenje raka Yondelis je bilo pridobljeno iz majhnih morskih živali z mehkim telesom. Z raziskovanjem morske biotske raznolikosti lahko lažje razumemo, kako bi lahko na primer organizme, ki kljubujejo izjemnim temperaturam in pritiskom ter rastejo brez svetlobe, uporabili pri razvoju novih industrijskih encimov in farmacevtskih izdelkov. Obenem pomisleki v zvezi z vplivom rabe zemljišč in porabo vode za gojenje poljščin, namenjenih pridobivanju biogoriv, spodbujajo prizadevanja za raziskave uporabe alg kot vira za biogoriva, skupaj s kemikalijami in bioaktivnimi spojinami visoke dodane vrednosti.

Medtem ko je ocenjena trenutna zaposlitev v tem sektorju v Evropi še vedno razmeroma nizka in bruto dodana vrednost znaša 0,8 milijarde EUR, bo rast sektorja omogočila zaposlitev za visokokvalificirano delovno silo, zlasti če je mogoče iz morskih organizmov razviti revolucionarna zdravila, in znatne možnosti za sekundarne dejavnosti. Zelo kratkoročno se pričakuje, da bo sektor pokrival nišo na trgu, saj bo usmerjen na visokokakovostne proizvode za zdravstveni in kozmetični sektor ter sektor industrijskih biomaterialov. Do leta 2020 naj se bi povečal na srednje velik trg ter se širil v smeri proizvodnje metabolitov in primarnih spojin (lipidov, sladkorjev, polimerov in proteinov) kot surovin za prehrabno in kemijsko industrijo ter industrijo krmil. Na tretji stopnji čez približno 15 let, odvisno od tehnološkega napredka, bi lahko sektor modre biotehnologije zagotavljal proizvode za množični trg skupaj z vrsto specializiranih proizvodov z visoko dodano vrednostjo.

Za pospešitev tega procesa bo potrebna kombinacija osnovnih raziskav o življenju v oceanih in uporabnih raziskav možnih industrijskih aplikacij z majhno verjetnostjo, a velikim povračilom v primeru uspeha.

³²

COM(2012) 82.

Strateški pristop k raziskavam in inovacijam bi zagotovil znanstveno in tehnološko podlago, ki ju novi industrijski sektorji potrebujejo za utemeljitev strateških odločitev. Z zmanjšanjem tehničnih ozkih grl na tem področju bi celotni sektor postal privlačnejši za investitorje. Industrija EU bi lahko tako tudi lažje prešla z razvojne faze na komercializacijo inovativnih proizvodov. Z evropskim pristopom bi se povečala ozaveščenost oblikovalcev politike, zasebnega sektorja in splošne javnosti o potencialu morskih vodnih proizvodov.

6. SKLEPNE UGOTOVITVE

V tem sporočilu je opredeljenih pet področij, na katerih bi lahko dodatna prizadevanja na ravni EU spodbudila dolgoročno rast in nastanek delovnih mest v modrem gospodarstvu v skladu s cilji strategije Evropa 2020. Z večjo ozaveščenostjo o modrem gospodarstvu in na podlagi nadaljnje analize se lahko pojavijo še druga obetavna področja za oblikovanje politik EU.

Komisija bo za vsako dejavnost od opredeljenih petih analizirala možnosti politike in proučila možne nadaljnje pobude. To bo vključevalo:

- oceno načinov, s katerimi bi okrepili gotovost industrije glede naložb v obnovljive vire energije oceanov, ob upoštevanju okvira, ki ga zagotavlja strateški načrt za energetske tehnologije, s ciljem obravnavati vprašanja v zvezi z obnovljivimi viri energije oceanov v sporočilu leta 2013;
- sodelovanje z državami članicami, da bi razvili najboljše prakse in se dogovorili o strateških smernicah o akvakulturi v EU, ki bi bile sprejete na začetku leta 2013;
- oceno, kako bi lahko pomorski in obalni turizem nadalje prispeval h gospodarski rasti in zagotavljal manj prekarna delovna mesta ter kako bi lahko izboljšali njegovo okoljsko trajnost; oceni učinka bo sledilo sporočilo, ki bo sprejeto leta 2013;
- oceno, kako lahko evropska industrija postane konkurenčna pri pridobivanju rudnin iz morskega dna in kako bi lahko najboljše zagotovili, da ta dejavnost prihodnjih generacij ne bi prikrajšala za prednosti do zdaj nedotaknjenih ekosistemov; oceni učinka bo sledilo sporočilo, ki bo sprejeto leta 2014;
- ocena možnosti, kako lahko z modro biotehnologijo izkoristimo pestrost morskega življenja; oceni učinka bo sledilo sporočilo, ki bo prav tako sprejeto leta 2014.

Na vsakem področju se bo ocena možnosti začela s posvetovanjem z državami članicami in industrijo ter ostalimi zainteresiranimi stranmi, da bi lahko razvili skupne pristope, ki bodo zagotovili dodatno spodbudo, ki jo modro gospodarstvo potrebuje, da bi lahko pozitivno prispevalo h gospodarski prihodnosti Evrope, obenem pa bodo ti pristopi zagotavljali, da se bo edinstveno morsko okolje ohranilo za prihodnje generacije.